

Justyna Modrzejewska
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku Białej
Jolanta Walaszek-Latacz
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie

Sprawozdanie z I Międzynarodowej Konferencji Naukowej w Gdańsku pt. „Drogi rozwoju zawodowego współczesnego nauczyciela jako opiekuna – wychowawcy-edukatora”

W dniu 9 kwietnia 2015 r. Wydział Humanistyczny Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej Filia w Koszalinie zorganizował konferencję w pięknym, zabytkowym wnętrzu dawnej pruskiej twierdzy, gdzie po odremontowaniu i unowocześnieniu pomieszczeń, a także wyposażeniu ich w nowoczesny sprzęt multimedialny usytuowano tę prywatną Uczelnię. Historyczne mury, oryginalna ceglana struktura ścian, zachowane detale i współczesna wygoda tworzyły niepowtarzalną atmosferę, sprzyjając tematyce spotkania naukowego.

Patronat honorowy nad konferencją objął Rektor GWSH w Gdańsku, prof. zw. dr hab. Zbigniew Machaliński, a w gremium międzynarodowego Komitetu Naukowego Konferencji zasiedli profesorowie doktorzy habilitowani Ivan Rusnak, Volodymir Kemin, Józef Pielka, Svetlana Konyushenko, Tatiana Grebieniuk i dr Waldemar Budziński. Trzon

Komitetu Organizacyjnego Konferencji stanowiły dr Barbara Moraczewska (przewodnicząca), dr Jolanta Flanz (zastępca przewodniczącej) i dr Iryna Kierzkowska – sekretarz.

Konferencję uroczyście otworzył Rektor GWSH w Gdańsku – prof. zw. dr hab. Zbigniew Machaliński, a następnie wykład inauguracyjny pt.: „Nauczyciel szkoły w perspektywie wzmocnienia własnej wartości” wygłosił prof. zw. dr hab. Ryszard Parzęcki z GWSH w Gdańsku. Na początku swojego wykładu Profesor, podkreślając rolę wychowawcy w zakresie udzielania pomocy ludziom młodym w wyborze dróg życiowych, zaproponował, aby każdy wychowawca zadał sobie pytanie: „Jak znaleźć własne miejsce w tym świecie i jak w tym świecie funkcjonować w sposób godny?”. Wskazując na główny cel nauczyciela-wychowawcy, czyli przygotowanie młodego człowieka do funkcjonowania w świecie wartości, podkreślił konieczność przejawiania przez świadomego wychowawcę szlachetności, dobroci i mądrości życiowej. Nauczyciel powinien wykorzystywać swoją niepowtarzalną osobowość w kształtowaniu osobowości i wartości uczniów. Kolejne ważne pytanie, które zadał prelegent brzmiało: „Czym jest rzeczywistość w świetle teorii pedagogicznych i na ile w tej rzeczywistości można kształtować wartości młodego człowieka?”. I tutaj zwrócił Profesor uwagę na wartość i adekwatność stosowania metod autorskich, nowatorskich, jednocześnie zachęcając nauczycieli do poszukiwań w celu uzyskania mistrzostwa w zawodzie nauczyciela. Stwierdził, że wyższe wykształcenie nie tworzy mistrza, daje tylko możliwości dalszego rozwoju. W tym miejscu przytoczone zostały przykłady wypowiedzi nauczycieli – studentek studiów podyplomowych, z których większość deklaruje, że dla nich najważniejsi są uczniowie, a nie profity. Jednakże przy przyjmowaniu na studia w tym zawodzie nie sprawdza się poziomu wartości przyszłych nauczycieli, dlatego też należałoby się zastanowić, czy kształcimy do rzemiosła, czy do mistrzostwa. Konkluzja Profesora kończąca ten ciekawy wywód to podkreślenie, że pojęcie mistrza w zawodzie nauczyciela jest wpisane w jego rozwój, a najważniejsze jego cechy to: dydaktyk, samouk, pewny siebie i spolegliwy człowiek.

Kolejną prezentacją w sesji plenerowej był wykład prof. nadzw. dr hab. Józefa Pielki z Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, którego tytuł brzmiał: „Przemiany w środowisku życia dziecka jako wyzwanie opiekuńcze dla nauczyciela”. Prelegent, zwracając uwagę na przemiany w społeczeństwie, m.in. w zakresie komunikacji i systemów społecznych, wskazał na zmiany we współczesnej rodzinie, gdzie odwróceniu uległy relacje rodzic–dziecko. To dziecko dyktuje warunki współzystencji rodzicom, a ci z kolei są podporządkowani dzieciom. Takie funkcjonowanie jest powszechną patologią naszych czasów, której konsekwencją są takie me-

chanizmy obronne w rodzinie, jak agresja lub bierność, osądzenie, dysfunkcyjność. Niezaspokojenie podstawowych potrzeb, m.in. opieki i bezpieczeństwa, wskazuje na konieczność realizacji owych potrzeb instytucjonalnie, przede wszystkim więc w szkole. Aktywność opiekuńcza nauczyciela powinna być zwaloryzowana dla nowych potrzeb, a źródeł dla tworzenia standardów naszych czasów należy upatrywać w dobrych teoriach pedagogicznych, np. Dawida czy też Korczaka, który wskazuje na fakt, że w świecie dziecka dzieje się to samo, co w świecie dorosłych. Działanie nauczyciela zwaloryzowane opiekuńczo powinno opóźnić u dziecka powstawanie antynomii pomiędzy wolnością a koniecznością. Według J. Pielki proces wychowawczy nie może stanowić tła dla działań dydaktycznych, a współczesna szkoła choruje na ciasny dydaktyzm podyktowany nadmiernym formalizmem. Nauczyciel-opiekun powinien być nastawiony na słuchanie, które jest sztuką, a nie na nadawanie, powinien patrzeć na dziecko holistycznie, nie przez własny dydaktyzm. Współczesny model nauczyciela to człowiek otwarty, opiekuńczy, pomocny, humanista, swobodny komunikacyjnie i stymulujący wzajemną komunikację, czyli nauczyciel zaspokajający obecne potrzeby rozwojowe ucznia. Na koniec Profesor wskazał na radość, jako środek wychowawczego oddziaływania nauczyciela, który sami uczniowie oceniają bardzo wysoko. Cały wykład podkreślał przesunięcie środka ciężkości oddziaływań nauczyciela z dydaktyzmu na działania wychowawcze poprzez danie uczniowi zakresu swobody zapewniającego mu bezpieczeństwo.

Dr Jadwiga Szymaniak z Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej w sesji plenarnej wygłosiła wykład pt.: „Budowanie świadomości językowej i ortograficznej dzieci”. Prelegentka zwróciła uwagę na znaczenie języka dla wewnętrznego rozwoju człowieka, wskazując na fakt, że poprawność ortograficzno-gramatyczna jest rusztowaniem funkcjonowania ucznia. Następnie zaprezentowała wyniki eksperymentu niemieckiego przeprowadzonego wśród 16 uczniów wybranych losowo, który opierał się na samostanowieniu, kognitywnej formie odkrywania i podejścia do nauczania ortografii. W eksperymencie zastosowano m.in. dawną, ale aktualną metodę wyćwiczonych dyktand, a także analizę tekstów wolnych. Diagnozę problemów uczenia się ortografii przeprowadzono za pomocą obserwacji dokonywanych przez psychologa szkolnego, co oceniono wyżej niż różnorodne testy, np. testy zdolności fonetycznych czy też interaktywne czytanie. Celem eksperymentu było wypracowanie metod terapii problemów językowych oraz obserwacja autentyczności pokazu otaczającej ucznia rzeczywistości. Konkluzją eksperymentu było zaproponowanie Metody Dobrego Startu i właściwie dobranych piosenek.

W ostatnim punkcie sesji plenarnej referat autorek niniejszego sprawozdania pt.: „Rola wychowawców w kształtowaniu prospołecznych postaw dzieci młodszych podczas wakacyjnych wyjazdów zorganizowanych” przedstawiła mgr Jolanta Walaszek-Latacz z Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie. Celem referatu było podkreślenie znaczenia czasu wolnego dzieci w młodszym wieku szkolnym i jego właściwe wykorzystanie. Wskazano na alternatywę negatywnego wykorzystania czasu wolnego dzieci, mianowicie przemyślane i zaplanowane działania wychowawcze, a tym samym wychowawczo-dydaktyczną stymulację rozwoju społecznego dzieci w młodszym wieku szkolnym. Następnie prelegentka dokonała wybiórczego przeglądu stanowisk w kwestii współczesnych teorii nauk pedagogicznych. Przechodząc do zagadnienia konieczności wyposażenia dziecka w umiejętności przejawiania zachowań prospołecznych, omówiono działania służące pomaganiu innym oraz przyczyny podejmowania takich działań, tj. empatycznej troski o innych czy współczucia dla osoby cierpiącej. Pretendowanym do podejmowania działań wychowawczych, w tym prospołecznych, jest niewątpliwie wychowawca, jednakże „każdy nauczyciel powinien być wychowawcą, ale nie każdy wychowawca jest nauczycielem”. Przykładem jest tutaj animator wyjazdów dziecięcych, popularnie zwany wychowawcą kolonijnym. Istotne jest, jakie cechy, predyspozycje, kompetencje powinien posiadać współczesny wychowawca, jak i gdzie skutecznie winien kształtować postawy prospołeczne swoich wychowanków. W Akademii Techniczno-Humanistycznej w Białymstoku przeprowadzono badanie opinii studentów pedagogiki dotyczące roli wychowawcy w kształtowaniu postaw prospołecznych dzieci na wyjazdach zorganizowanych w okresie wakacji. Główne wnioski wynikające z opinii studentów to: istnienie możliwości kształtowania postaw prospołecznych dzieci na takich wyjazdach, a zwłaszcza umiejętności współpracy, odpowiedzialności, uprzejmości, empatii i szacunku. Najkorzystniejsze dla kształtowania postaw prospołecznych dzieci na wyjazdach jest zorganizowanie im czasu wolnego poprzez instytucje takie jak szkoła lub biura turystyczne uprawnione do organizacji kolonii i obozów. Priorytetowe działania wychowawcy na takich wyjazdach to przede wszystkim opieka i bezpieczeństwo dzieci, jednakże kształtowanie postaw prospołecznych znalazło się na drugim miejscu, a środkiem do realizacji tego celu są zabawy i gry, również zajęcia dydaktyczne i poznawcze, a także spontaniczna zabawa dziecięca. Jak wynika z przeprowadzonych badań, wyjazdy wakacyjne dzieci młodszych stwarzają doskonałą okazję do kształtowania postaw prospołecznych poprzez wprowadzenie lub ugruntowanie właściwych wzorców zachowań. Na koniec podkreślono znaczenie zrozumienia tych zagadnień przez adeptów zawodu nauczycielskiego.

Po sesji plenarnej miała miejsce krótka dyskusja, a następnie uczestników zaproszono na półgodzinną przerwę kawową. Po niej obrady wznowiono w trzech sekcjach: I – Opieka nad dzieckiem w przedszkolu i szkole, II – Nauczyciel jako wychowawca oraz III – Działalność nauczyciela w edukacji. Interesujący referat „Opieka nad dzieckiem z rodziny dysfunkcyjnej” przedstawiła dr Daria Becker-Pestka reprezentująca Wyższą Szkołę Bankową w Gdańsku. Na wstępie zadała trudne pytanie: Czy kadra dydaktyczna uczelni pedagogicznych jest w stanie wyposażyć studentów w kanon pedagogiczny? Aby odpowiedzieć na to pytanie, odwołała się do badań przeprowadzonych w jednej z gdańskich szkół, a szczególnie do wywiadów, które przeprowadziła z panią dyrektor oraz z pedagogiem szkolnym. Obydwie respondentki stwierdziły powolne znikanie typowych patologii społecznych w środowisku szkolnym na rzecz pojawiających się nowych patologii we współczesnej rodzinie, tj. eurosieroctwa, postawy nadmiernie wymagającej (rankingi szkół, ocena dzieci), braku czasu dla dzieci pracujących rodziców, co daje się zauważyć w świetlicy szkolnej, gdzie dzieci czekają na rodziców do godziny 17. Można też zaobserwować obsesyjne koncentrowanie się części rodziców na sferze edukacyjnej dziecka i poszerzanie jej kosztem czasu wolnego. D. Becker-Pestka zainteresowała się konkretnymi działaniami podejmowanymi w szkole w zakresie stwierdzonych problemów, np. zbiórka odzieży, współpraca z kołem Caritas, zapewnienie uczniom potrzebującym podręczników, poradnictwo i pośrednictwo dla rodziców, przekazywanie potrzebnych rzeczy oraz angażowanie rodziców w proces indywidualnego nauczania dzieci. Wprowadzono także warsztaty dla dzieci odpowiadające ich zainteresowaniom oraz rozwija się szeroką współpracę z zewnętrznymi instytucjami. Symbolem życzliwości i podkreślenia dobra dziecka jest fakt, że zarówno dyrektor szkoły, jak i pedagog nigdy nie wyłączają telefonów. Mankamentem pracy z dzieckiem z rodzin dysfunkcyjnych jest brak możliwości zatrudnienia w szkole psychologa dziecięcego oraz lekarza-psychiatry.

Reprezentantka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, mgr Janina Karoń przedstawiła referat pt.: „Status edukatorów placówek niepublicznych w edukacji dziecka”, w którym zaprezentowała szybko rozwijającą się dziedzinę współczesnej edukacji – edukację nieformalną, czyli dodatkową, która jest, według prelegentki, pochodną niezadowolenia rodziców z formalnej edukacji i odpowiada na potrzeby społeczne. W wyniku pogarszania się jakości edukacji publicznej oraz występowania nowych patologii, np. nadmiaru pieniędzy i dóbr, pojawił się sektor prywatny oraz nowy zawód – trener, edukator. Ta nowa specjalność skupia się na konkretnych umiejętnościach, a wiedza jest środkiem do celu, stanowiąc pomoc w ich osiągnięciu. Alternatywne propo-

zycie wobec formalnego systemu edukacyjnego stwarzają możliwość autonomicznego wyboru i kontynuacji dziecięcych zainteresowań. Według prelegentki szkoła jest światem sztucznym, dla którego alternatywą jest nauczanie dziecka w domu. Konkluzją referatu było stwierdzenie: „Szkoła sobie, a życie sobie”.

Mgr Halina Zwiercan z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu, nauczyciel gry na skrzypcach i wychowania muzycznego, zaprezentowała referat pt.: „Wpływ kształcenia muzycznego na rozwój właściwości osobowościowych i zachowań prospołecznych uczniów”. Na wstępie prelegentka dokładnie wyjaśniła oddziaływanie nauczania techniki gry na instrumentach na rozwój osobowościowy jednostki. Zwróciła uwagę na nie tylko wywoływanie radości za pomocą muzyki i dowartościowywanie dziecka dzięki zdobytym przez niego umiejętnościom, ale także na możliwość prowadzenia terapii dysleksji za pomocą umiejętności instrumentalnych. H. Zwiercan podkreśliła istotną rolę nauczyciela w kształtowaniu od najmłodszych lat kreatywności dziecka poprzez stymulację własnej twórczości. Dziecko uczy się określonych pozytywnych zachowań, np. na koncertach, gdy buduje się dystans emocjonalny do sytuacji przez wyjaśnianie: to tylko koncert – nie stres, nie nastawienie na sukces, ale akceptacja i minimalizowanie porażki, jej zrozumienie i wykorzystanie, tłumaczenie, że nie ma przegranych lub zwycięzców, jest sukces zespołowy. Na tym polega tworzenie „muzycznej rodziny”, czyli zalecanych zespołów muzycznych. Nauczycielka zaprezentowała ciekawe połączenie muzyki ze sportem za pomocą tzw. piłek edukacyjnych (edubal).

Następnie swoje referaty przedstawili dwaj studenci z Uniwersytetu Gdańskiego. Pierwszą wygłosiła Katarzyna Stasiewicz, a jego tytuł brzmiał: „Zerwanie z tradycyjnymi sposobami kształcenia – koncepcja radykalna w nauczaniu wiedzy o kulturze”. Studentka podjęła temat dysonansu między twórcami kultury a edukacją kulturową, zwracając uwagę na zaledwie 30 godzin programowych tejże edukacji w roku szkolnym. Prelegentka optowała za pedagogiką radykalną, gdzie nauczyciel stosuje krytyczną refleksję, indywidualne ścieżki przekazu, a także ma za zadanie uświadamianie uczniom różnych wariantów i znaczeń kultury.

Student Marcin Kacpura zaprezentował referat pt.: „Problemy nauczania Wiedzy o społeczeństwie, jako krok na drodze budowy społeczeństwa obywatelskiego”, w którym wychodząc od definicji społeczeństwa obywatelskiego podkreślającej obowiązkowość publiczną obywatela, przeszedł do celów kształcenia Wiedzy o społeczeństwie i wreszcie do metod nauczania proponowanych przez pedagogikę krytyczną. Prelegent wyjaśnił rolę nauczyciela w dialogu edukacyjnym i omówił kolejne etapy metody problemowej oraz przedstawił sposoby wykorzystania następujących

metod: metoda kolorowych kapeluszy De Bono, burza mózgów, drzewo decyzyjne czy analiza SWOT. Stwierdził, że zastosowanie tych i podobnych metod w kształceniu społeczeństwa obywatelskiego na zajęciach z Wiedzy o społeczeństwie z pewnością jest celowe i korzystne dla ucznia.

Podsumowując Konferencję, Rektor GWSH w Gdańsku, prof. zw. dr hab. Zbigniew Machaliński nawiązał m.in. do referatu prof. Parzęckiego mówiącego o mistrzu – nauczycielu, którym winien być człowiek będący autorytetem w określonej dziedzinie (np. Ryszard Kapuściński – dziennikarz). Następnie w związku z referatem prof. Pielki wskazał na znaczenie opiekuńczości w zawodzie nauczyciela, łącząc ją z bogactwem państwa, gdyż, jak stwierdził, „doskonałe warunki przekładają się na rezultaty”. Referat dr Szymaniak połączony został przez Rektora z problemem spadku czytelnictwa w naszym kraju. Nawiązując do referatu dr Modrzejowskiej i mgr Walaszek-Latacz wskazał na specyfikę czasu wolnego dziecka w naszej rzeczywistości polegającą m.in. na wykorzystaniu go do uzupełnienia edukacji formalnej. Konkluzją Rektora było stwierdzenie, że referaty były interesujące, ale najistotniejsze jest to, że łączą one teorię pedagogiczną z praktyką.

Szerokie spektrum zagadnień omawianych podczas konferencji stwarzało jej uczestnikom możliwość zdobycia wiedzy i ciekawych doświadczeń pedagogicznych, a szczególnie pedeutologicznych. Przyjemna atmosfera, świetna organizacja, dbałość o potrzeby uczestników sprzyjały debacie w trakcie konferencji, a także w kuluarach. Oczekujemy więc na kolejną edycję tak dobrze rozpoczętych, cyklicznych konferencji z dziedziny, która wymaga dyskusji, analiz i aktualnych badań w permanentnie zmieniającej się społecznej rzeczywistości.